

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

Кафедра теорії та практики романо-германських мов

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

_____ Коваленко А.М.

«__» _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ
ПРАКТИКИ**

підготовки першого (бакалаврського) освітнього рівня

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (німецька))

освітні-програми: Середня освіта (Німецька та англійська мови)

Мова навчання українська

Розробники: Подосиннікова Г.І., доцент кафедри германської філології
СумДПУ імені А. С. Макаренка, кандидат педагогічних наук, доцент,
Шевцова Н.О., викладач кафедри германської філології

Наскрізна програма практики затверджена на засіданні кафедри германської
філології

Протокол № 1 від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (д.ф.н., проф. Школярєнко В.І.)

Схвалено вченою радою факультету іноземної та слов'янської філології

Протокол № 1 від «___» _____ 20__ р.

Голова _____ (к.ф.н., доц. Ковалєнко А.М.)

ВСТУП

Програму навчально-методичної практики підготовки кваліфікаційного рівня «бакалавр» для спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) розроблено на базі Положення про проведення практик у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (2017 р.).

Навчально-методична практика як вид спеціальної фахової навчальної практики є невід'ємною складовою підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», що носить міждисциплінарних характер і забезпечує поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів німецької мови.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою навчально-методичної практики є формування у студентів інтегральної, загальних та фахових компетентностей майбутнього вчителя німецької мови, ознайомлення студентів з особливостями практичної діяльності з обраного фаху, узагальнення, систематизація та закріплення теоретичних знань, умінь та навичок набутих у циклі дисциплін професійної підготовки, формування первинних загально-професійних та спеціальних умінь, виховання потреби систематично поновлювати знання та вести науково-дослідну роботу методичного напрямку.

Інтегральна компетентність здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини, громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК-3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність спілкуватися німецькою та англійською мовами як іноземними.

ЗК-7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології у навчанні.

ЗК-9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-10. – Здатність працювати автономно.

Фахові компетентності (ФК).

ФК-1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК-2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК-3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК-4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).

ФК-5. Забезпечення охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ФК-6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК-7. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК-8. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та методики навчання іноземних мов у практиці навчання у базовій загальноосвітній школі.

ФК-9. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання німецької та англійської мов як іноземних на підставі вітчизняного й міжнародного досвіду.

ФК-10. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з німецької та англійської мов та державної мови, володіти німецькою мовою у всіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, писемному мовленні, говорінні) на рівні не нижче С1 (англійською – на рівні В2+), використовувати різні форми і види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю і типу тексту.

ФК-11. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн, мова яких вивчається; спадщині письменників у контексті розвитку літератури, історії, культури; використовувати здобутки світового письменства для формування національної свідомості, загальної і мовленнєвої культури, моралі, міжкультурної толерантності, ціннісних орієнтирів у сучасному полікультурному суспільстві.

ФК-12. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу.

ФК-13. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять з німецької та англійської мов.

ФК-15. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використовувати практичний досвід і мовно-літературний контекст для реалізації цілей освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Завдання навчально-методичної практики зумовлюються особливостями фахової підготовки майбутніх учителів – здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Серед основних **завдань** педагогічної практики:

1) створення умов для професійної адаптації студентів-практикантів;
2) ознайомлення студентів-практикантів із специфікою діяльності закладу загальної середньої освіти, що провадить освітню діяльність на базовому рівні повної загальної середньої освіти;

3) ознайомлення з принципами, формами, сучасними методами, методичними прийомами навчання предмета Іноземна мова в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти) та особливостями реалізації положень Концепції Нова українська школа;

4) ознайомлення з сучасними лінгводидактичними та методичними засадами навчання іноземних мов в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти);

5) ознайомлення з особливостями застосування сучасних освітніх технологій та методик для формування предметних компетентностей учнів вчителями іноземних мов в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти) та здійснювати аналіз ефективності уроків на основі спостереження та рефлексії;

6) оволодіння основами професійної культури та навичками фахової комунікації;

7) оволодіння вміннями ефективно працювати автономно та в команді, організувати співпрацю учнів та студентів-практикантів;

8) удосконалення та підвищення рівня сформованості професійної комунікативної компетентності з української, німецької та англійської мов (лінгвістична, мовленнєва, лінгвосоціокультурна, навчально-стратегічна компетентності-компоненти) у фахової комунікації в умовах діяльності

закладу загальної середньої освіти, що провадить освітню діяльність на базовому рівні повної загальної середньої освіти;

9) ознайомлення із засобами забезпечення діалогу культур у процесі навчання іноземної мови, створення умов для міжкультурної комунікації;

10) ознайомлення із особливостями застосування в педагогічній діяльності етичних норм, принципів толерантності, діалогу й співпраці в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти);

11) усвідомлення соціальної значущості майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти);

12) виховання відповідального ставлення до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності;

13) формування готовності діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;

14) створення передумов для розвитку здатності визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст навчально-методичної практики складається із елементів навчально-виховної роботи, позакласної роботи та науково-дослідницької роботи методичного напрямку.

До змісту навчально-виховної роботи студента-практиканта входять такі види діяльності:

1) ознайомлення зі специфікою діяльності закладу загальної середньої освіти, що провадить освітню діяльність на базовому рівні повної загальної середньої освіти;

2) відвідування уроків учителів іноземної мови;

3) проведення предметного й комплексного аналізу відвіданих уроків на основі спостереження та рефлексії ;

4) виготовлення наочних посібників, роздавального дидактичного матеріалу належної якості;

5) перевірка зошитів учнів;

6) проведення уроків та додаткових занять з учнями, що потребують допомоги;

7) участь у роботі методичного об'єднання вчителів іноземної мови, у засіданні педагогічної ради школи.

Зміст позакласної роботи студента-практиканта складають:

- 1) вивчення системи роботи вчителя іноземної мови, спрямованої на формування в учнів стійкого інтересу до іноземної мови;
- 2) спостереження та аналіз окремих видів позакласної роботи, що проводять учителі школи;
- 3) планування окремих видів групових та масових форм роботи, які відповідають особливостям навчання у закладі загальної середньої освіти, що провадить освітню діяльність на базовому рівні повної загальної середньої освіти;
- 4) відвідування й аналіз позакласних заходів.

До змісту науково-дослідницької роботи методичного напрямку входять такі види діяльності:

- 1) ознайомлення на практиці з методами досліджень (наукове спостереження / тестування / анкетування / бесіда / інтерв'ю / вивчення позитивного досвіду навчання іноземної мови);
- 2) проведення методичного аналізу мовного матеріалу підручників з іноземної мови, за якими працює закріплена група;
- 3) вивчення та критичний аналіз наукової методичної літератури з метою удосконалення своєї роботи, теоретичного осмислення реального навчально-виховного процесу у закладі загальної середньої освіти, що провадить освітню діяльність на базовому рівні повної загальної середньої освіти;
- 4) виступи на методичних семінарах студентів-практикантів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Навчально-методична практика у закладі загальної середньої освіти триває 4 тижні та проводиться на третьому році навчання у ЗВО (6 семестр). Для проходження практики заплановано 6 кредитів (180 годин).

Тривалість робочого часу студента під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України та іншими законодавчими актами, що встановлюють соціально-трудові відносини, і складає 45 години (1,5 кредити) на тиждень, із яких 30 годин – безпосередня робота на базі практики, 15 годин – самостійна навчальна діяльність за програмою практики. За домовленістю між університетом і базою практики може встановлюватися інша тривалість робочого часу студентів, за умови, якщо це не суперечить вимогам чинного трудового законодавства.

За формою організації і контролю педагогічна практика може бути очною, тобто відбуватися у м. Суми під безпосереднім контролем (поточним

та підсумковим) керівників практики від університету, або дистанційною, тобто відбуватися за межами м. Суми. У цьому випадку керівники практики від університету здійснюють підсумковий контроль навчально-виховної, позакласної та науково-дослідницької роботи методичного напрямку діяльності студента-практиканта; поточний контроль якості розроблених планів-конспектів уроків і навчальних посібників здійснюється за можливістю.

Педагогічна практика за межами м. Суми відбувається за заявою студента, лише за узгодженням із керівником практики від кафедри теорії та практики романо-германських мов та згідно з рішенням кафедри.

Студенти університету при проходженні практики зобов'язані:

- 1) брати участь у настановній та підсумковій конференціях із питань організації педпрактики;
- 2) одержати до початку практики у керівників практики консультації щодо виконання завдань практики, оформлення всіх необхідних документів;
- 3) пройти своєчасно медогляд і отримати допуск на проходження практики;
- 4) своєчасно прибути на базу практики;
- 5) виконати всі види робіт, передбачені програмою практики;
- 6) бути присутнім на базі практики щоденно, протягом 30 годин на тиждень;
- 7) суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і розпоряджень адміністрації закладу, де проходить практика;
- 8) вчасно оформляти документацію та подавати її на вимогу керівника/методистів практики;
- 9) студенти не допускаються до проведення уроку, заходу, іншого виду діяльності без конспекту, сценарію, завізованого учителем, вихователем або методистом;
- 10) нести відповідальність за виконану роботу;
- 11) на період практики методист з фаху призначає старосту мікрогрупи.
- 12) подати звітну документацію в останні дні проходження практики і протягом перших 10 днів після виробничої і 5 днів після навчальної практик захистити результати практики.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Формами контролю навчально-виховної, позакласної роботи та науково-дослідницької роботи методичного напрямку студентів-практикантів є такі:

- 1) індивідуальне відвідування методистом уроків, які проводить студент-практикант;
- 2) групове відвідування методистом та студентами-практикантами уроків, які проводить студент-практикант;
- 3) поточна перевірка документації, планів-конспектів уроків і наочних посібників, підготовлених студентом-практикантом;
- 4) перевірка виконання індивідуальних і групових методичних завдань;
- 5) перевірка методистом звітної документації студента-практиканта.

Результати роботи під час практики повинні бути відображені у відповідних видах звітної документації (термін подання документації оговорується на установчій конференції).

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Оцінювання проходження навчально-методичної практики у закладі загальної середньої освіти студентів IV курсу відбувається з використанням таких документаційних форм звітності студентів:

- 1) Щоденник практики
- 2) Індивідуальний план
- 3) Звіт із документальним підтвердженням запланованих та виконаних робіт
- 4) Атестаційний лист
- 5) Характеристика з місця проходження педпрактики, підписану директором або завучем та скріплену печаткою школи.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо студент під час проходження навчально-методичної практики переважно відмінно та добре виконав $\geq 70\%$ завдань, продемонстрував вичерпні професійно-методичні знання, а також здатність якісно без помилок виконувати практичні методичні завдання, самостійно, грамотно в методичному і мовному аспектах планувати урок ІМ, визначати реальні цілі, конкретні етапи уроку та методичні прийоми досягнення поставлених цілей на кожному з них з урахуванням ступеню навчання, рівня мовленнєвої підготовки учнів, і в результаті реалізації

запланованих ним навчальних дій досягати мети уроку. При цьому повністю реалізовує виховний, освітній та розвиваючий потенціал уроку; добирає методичні прийоми, що відповідають умовам навчання та поставленим цілям; правильно встановлює послідовність вправ і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ; дає чіткі і методично грамотні установки на виконання мовленнєвих дій; правильно розподіляє час на мовлення учнів і вчителя; веде урок іноземною мовою (раціонально користуючись рідною за необхідністю), практично не робить помилок, помічає помилки учнів і володіє мовленнєвими способами їх виправлення; використовує різні способи активізації всіх учнів на уроці з урахуванням їх вікових особливостей і здійснює індивідуальний підхід до учнів; раціонально поєднує фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчальної діяльності з урахуванням особливостей кожної з них та ступеню навчання; правильно намічає об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовує різноманітні прийоми контролю, в тому числі тестування; уміє викликати інтерес учнів до мовленнєвих дій, що виконуються на уроці; грамотно використовує нетехнічні та технічні засоби навчання, як наявні, так і самостійно виготовлені; епізодично користується конспектом і в ході уроку може скоригувати свою діяльність. Провів якісну науково-дослідну роботу методичного напрямку.

Оцінка «добре» ставиться, якщо студент під час проходження навчально-методичної практики переважно відмінно та добре виконав $\geq 60\%$ завдань, засвоїв професійно-методичні знання достатньо правильно, повно; достатньо якісно виконує практичні методичні завдання; самостійно, в основному грамотно в методичному і мовному аспектах планує урок, намічає реальні цілі, конкретні етапи уроку та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них з урахуванням ступеню навчання, рівня мовленнєвої підготовки учнів, і в результаті реалізації запланованих ним навчальних дій в цілому досягає мети уроку. При цьому не до кінця реалізовує виховний, освітній та розвиваючий потенціал уроку; методичні прийоми раціональні, відповідають поставленим цілям та умовам навчання; в основному правильно встановлює послідовність вправ і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ; дає чіткі і методично грамотні установки на виконання мовленнєвих дій; встановлює і підтримує засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти, проте не завжди правильно розподіляє час мовлення учнів і вчителя; веде урок іноземною мовою (раціонально користуючись рідною за необхідністю), іноді робить несуттєві мовні помилки, які сам виправляє, а також виправляє більшість помилок учнів; володіє різними способами активізації всіх учнів на уроці, але не завжди здійснює індивідуальний підхід до них; раціонально поєднує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеню навчання;

правильно намічає об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовує різні прийоми контролю, в тому числі й тестування; уміє викликати інтерес учнів до більшості видів роботи, що проводяться на уроці; використовує наявні і самостійно виготовлені посібники, але методика їх використання не завжди раціональна; епізодично користується конспектом протягом уроку і в деяких випадках може скоригувати свою заплановану діяльність. Провів якісну науководослідну роботу методичного напрямку.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо студент під час проходження навчально-методичної практики переважно добре та задовільно виконав $\geq 50\%$ завдань, засвоїв професійно-методичні знання недостатньо правильно, ґрунтовно, повно; недостатньо якісно виконує практичні методичні завдання; недостатньо самостійно та ґрамотно в методичному і мовному аспектах планує урок, намічає цілі, етапи, методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них, без урахування ступеню навчання і рівня мовленнєвої підготовки учнів, і в результаті виконання запланованих ним навчальних дій мета уроку досягається неповністю. При цьому не до кінця реалізує виховний, освітній та розвиваючий потенціал уроку; методичні прийоми часто нераціональні, не відповідають меті; порушено послідовність вправ і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ; недостатньо чітко дає установки на виконання учнями мовленнєвих дій; значно порушується розподіл часу на мовлення учнів і вчителя; часто переходить на рідну мову протягом уроку, робить мовні помилки і не помічає в багатьох випадках помилок учнів; недостатньо володіє способами активізації учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них; нераціонально використовує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи; неправильно намічає об'єкти контролю і критерії їх оцінювання, використовує одноманітні прийоми контролю; не уміє викликати інтерес до деяких видів роботи на уроці; мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх сам; користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність у ході уроку. Не вів науково-дослідну роботу методичного напрямку.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо студент під час проходження навчально-методичної практики виконав $\leq 50\%$ але $\geq 35\%$ завдань, засвоїв професійно-методичні знання недостатньо правильно, ґрунтовно, повно; недостатньо якісно виконує практичні методичні завдання; недостатньо самостійно та ґрамотно в методичному і мовному аспектах планує урок, неадекватно намічає цілі, етапи, методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них, без урахування ступеню навчання і рівня мовленнєвої підготовки учнів, і в результаті виконання запланованих ним навчальних дій мета уроку не досягається. При цьому не реалізовано виховний, освітній та розвиваючий потенціал уроку; методичні прийоми не

завжди раціональні, не відповідають меті; порушено послідовність вправ і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ; нечітко дає учням установки на виконання мовленнєвих дій; значно порушується розподіл часу на мовлення учнів і вчителя; часто переходить на рідну мову протягом уроку, робить мовні помилки і не помічає в багатьох випадках помилок учнів; недостатньо володіє способами активізації учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них; нераціонально використовує фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи; неправильно намічає об'єкти контролю і критерії їх оцінювання, використовує одноманітні прийоми контролю; не уміє викликати інтерес до деяких видів роботи на уроці; мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх сам; постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність у ході уроку. Не веде науково-дослідну роботу методичного напрямку.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо студент під час проходження навчально-методичної практики виконав $\leq 35\%$ завдань, не засвоїв професійно-методичні знання достатньо правильно, повно; неякісно виконує практичні методичні завдання; не може самостійно та грамотно в методичному і мовному аспектах спланувати урок, намітити цілі, етапи, методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них, урахувати ступінь навчання і рівня мовленнєвої підготовки учнів, скласти та оформити план-конспект уроку. Меті уроку не досягає. Не вів науководослідну роботу методичного напрямку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов: посібник Бігич О.Б. та ін.; під кер. С.Ю. Ніколаєвої та В.В. Черниш. – К.: Ленвіт, 2003. – 250 с.
2. Практикум з методики викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібник / Бігич О.Б. та ін. / за ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2016. – 402 с.
3. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за редакцією Ніколаєвої С. Ю. – Ірпінь : Видавець Романенко Л. Л., 2016. – 398 с.
4. Практикум з методики викладання німецької мови у середніх навчальних закладах: посібник. / кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2007. – 288 с.